

en hooren.
den, dat ik

spekt weer

Amerika,
dd.

inspecteurs
ten evenals
steden hun

dan moogt
oor de zon
niet regent.
ag blijft de

dachte aan
noot: de

HEPP.

een archief
ficio tot de
en. Het ver-
zal nu voor
teek is een
ndschriften.
ge collectie
eeld uit den
deputaaten
adering der
ommittenten
die, dan is
tegen zulk
een verhaal
rt zulk een
is het een
gelijke stuk-
in den regel
toegevoegd.
rbeeld eene
en boeken
midden der
„cariteiten-
verbonden.
nimmer uit
onzer dag-
dat H. M.
ustelling, uit
en had be-
antenbericht

ige verzame-
organisme.
Daaruit volgt
en geordend,
in inderling
ting van het
Om dit met
anneer er in
organen zijn,
weeskamer,
n zorgvuldig
der in het
Men noemt
n term: het
sel, dat van
erst sinds de
ekregen voor
stemtiseeren
oog gehou-
nisvollen om-
ren en cata-
1 toe te lich-
1 vaak onder
gebracht wat
is te vinden;
te werk. Men
en genoemde
welk orgaan
en. Over gel-
undeld in de
ter sprake in
de archieven
den: en zoo
ciën" in een
r. Schijnbaar
gemakkelijk,
s systeem tot
niet de plaats

ke archieven
len make on-
en kerkeraad,
de commissie
lezer colleges
ben ze vaak
Wanneer in
missie gehan-
de diaconale
besluiten zijn
me men geen
uw" of „we-
en wat hij de

verschillende organen behoort. Alleen zoo wordt
verwarring voorkomen.

BREEN.

Modern réveil.

Ontegenzeggelijk is er thans in breeden kring een
opleving van religieuze gezindheid. Velen, die in
de kilte van het wereldleven verkouden zijn ge-
worden, vragen naar religie. Zij hebben vruchteloos
beproefd, den driehoek des harten te vullen met
den cirkel der wereld, en gevoelen en erkennen,
dat de ledige hoeken er scherp uitsteken aan alle
zijden. Dit tekort wil men nu door religieusiteit
aanvullen. De godsdienst staat hier dus niet in
het centrum, maar aan den omtrek. Hij wordt
gerekend als een bloem, die wat kleur en geur
in het steeds duister en muffe wordende leven
moet aanbrengen.

Gods Woord leert het ons gansch anders. Re-
ligie is maar niet een versierende franje, geen
aanhangel of een bijvoegsel van het leven; God
te dienen is de eigenlijke groote levenszaak van
den mensch. Zijn hoogste eere en duurste plicht.
Wie God niet dienen wil, mist niet alleen de be-
stemming en het doel van zijn leven, maar ver-
liest ook de reden van zijn bestaan.

Heel die nieuwe religieusiteit is een list van
den satan, die niets anders beoogt dan den gods-
dienst krachteloos te maken. De ware religie be-
doelt Godes eere, moet geschieden om 's Heeren
wil. Die nieuwerwetsche godsdienstigheid evenwel
is een zaak van den mensch, een godsdienst naar
den mensch, zooals hij zich die denkt en wenscht.
Zoo iets als een loddereindsje uit denouden
tijd, dat een met eau de cologne gedrenkt sponsje
bevatte, waarvoor men tegen het gevoel van suf-
heid een opkwikkertje zoekt. 't Is een godsdienst
van eigen makelij; feitelijk een godsdienst son-
der God, want de mensch is daarbij het een en
het al.

God schonk ons het leven en alle dingen, op-
dat wij Hem daarmede dienen. Zijn eer er mede
zouden zoeken. Ons leven behoort te zijn een in-
strument tot verkondiging van den veelvuldigen
lof des Heeren. Daarom is een leven zonder waren
godsdienst, een leven zonder wezenlijken inhoud
en zonder wezenlijke bestemming. Hoeveel en
velelei daarin ook moge voorkomen, elk wat wils,
het Eene Noodige wordt gemist, dat betekenis
en doel, stuur en richting aan alle dingen geeft,
en alleen in nood en dood kan troosten.

Die moderne religieusiteit is een godsdienst son-
der Bijbel. De ware religie, zoo zegt men, is niet
een bepaalde godsdienst, maar is in alle gods-
diensten aanwezig. Ieder dient God, zooals hij dit
zelf wil. Bij dezen godsdienst op eigen hand ver-
valt het onderscheid tusschen ware en valsche
religie. Deze tegenstelling, zoo roept men, moet
ook wegvallen. Alle godsdiensten zijn als schakels
van één keten, verschillende evoluties in éénzelfde
proces.

Ieder doet alzoo in den godsdienst, wat goed is
in eigen oogen. 't Is enkel eigenzinnigheid en vrij-
zinnigheid. De dood voor den waren godsdienst.
Want deze wenscht God te dienen naar zijn Woord,
gelijk Hij het zelf ons beveelt. Niet de mensch,
maar God maakt uit de wijze, waarop Hij gediend
worden wil. Daarom is godsdienst ook niet een
privaatzak, die de mensch geheel naar eigen be-
lieven inricht. Dat is louter zelfdienst, waarbij ieder
aan zijn eigen garen rookt, en de een met het doen
van den ander zich niet inlaat.

Maar de Heilige Schrift zegt: Tevergeefs eeren
zij Mij, leerende leeringen, die geboden van men-
schen zijn. Eigenwillige godsdienst is niet in eenige
waarde. Wie God niet dient naar Zijn Woord, die
maakt en hoort den Heere, en verderft zijn eigen
ziel.

Daarom moeten wij den eenig waren godsdienst
aan onze medemenschen bekend maken. Wij zijn
geroepen hun den weg des behouds te wijzen, op-
dat zij niet op eigen gekozen wegen verdolen.

In den laatste tijd is in dit stuk wel een zwen-
king gekomen. Is het bij de modernen de mensch,
die de normen voor den godsdienst aangeeft, en
naar eigen inzicht en believen richt en schikt;
thans wordt het openhartig erkend, met dien
mensch-godsdienst beschaamd uitgekomen te zijn.
De mensch weet het niet en kan het niet doen.
Hij voelt een ontzettende leegte, die hij niet vernag
te vullen. Hij staat verlegen, roepende: „dat is het
niet! maar wat is het dan wel?" In zijn verlegenheid
grijpt hij nu naar allerlei occulte dingen, gaat het
zoeken bij spiritisme en theosophie.

Mogelijk biedt de Heere aan de getrouwe belij-
ders Zijns Naams hier een goede gelegenheid, om het
Woord Gods uit te dragen; het Woord der open-
baring, tot hen, die zich troosteloos en hulpeloos
wenden tot het geheime en geheimzinnige. In elk
geval is het onze heilige roeping, de banier der
klare, heldere waarheid van het Woord des Heeren
voor dezulken omhoog te heffen.

Maar wie veel goeds van deze nieuwe phase
verwacht, vergist zich ten eenenmale. Want het
is ook hier niet om God, maar alleen om den
mensch te doen. Al is het aspect eenigszins anders,
het beginsel is gelijk. 't Is niet om Godes eere
te verhoogen maar om hulp te verschaffen in den

noodstand van den mensch. God te dienen, is
's Heeren welbehagen; maar God te willen gebrui-
ken, is voor den Allerhoogste een krenking Zijner
Majesteit.

Dat nu is het eigenlijk karakter van heel de
nieuwe religie, zij wil God maken tot een dienst-
knecht van den mensch. 't Is de revolutie in het
geestelijke: God is er niet om den mensch, maar
de mensch is er om God.

„Deze tijd“, zoo lezen wij in een Duitsch blad,
„deze tijd mist God; in zijn plaats echter stelt
hij religie. Nadat men het met Techniek en Wereld-
politiek, met Kunst en Philosophie, met vergo-
ding van staat of klasse beproefd heeft, en daar-
mede verongelukt is, probeert men het met religie.
Wanneer een mensch het echter met religie be-
proeft, is het zeker, dat hij daarmede veel er-
stiger schipbreuk lijdt dan met iets anders, wat
het ook zij. Alle Godzoeken is God verzoeken,
als het om iets anders geschiedt dan om 's Heeren
wil. Het moet noodwendig mislukken“¹⁾.

Wie van dat roepen om religie, van de opleving
der religieuze gezindheid zoo goede verwachtingen
koestert, dien ontbreekt het aan goede diagnose.

Een godsdienst, die God eigenlijk ontrooft, om
den mensch er weer boven op te helpen. Een
godsdienst, die geheel in strijd is met Gods Woord,
en zich al verder van de Heilige Schrift verwijderd.
Een godsdienst, die de kerk Gods miskent, zal
die het redmiddel kunnen zijn tegen den nood
der wereld en den jammer van den mensch? Een
godsdienst, die ongodelijk, die onschrijftuurlijk, die
onkerkelijk is, kunt gij u een schrikkelijker carica-
tuur denken? Daarom moet die nieuwe religieus-
iteit de gevaarlijkste vijand worden geacht van alle
ware religie.

De statistische studie van Prof. Bonger, „Geloof
en ongeloof in Nederland“, kan hen, die aan het
moderne réveil groote betekenis toekennen, en
daarop goede verwachting bouwen voor de toe-
komst, wel ontuchtteren. Tegenover den z.g.n. op-
bloei van den godsdienst enerzijds staat anderzijds
een jaarlijksche afval tot het ongeloof van meer dan
22000. En het is te vreezen, dat dit ontzettende cijfer
straks nog sterk vermeerderd zal worden met name
uit de kringen der nieuwe religieusiteit.

Feitelijk is die nieuwe religie niets dan een
cultuurvorm naast of boven andere, om daar-
mede zich uit de malaise op te heffen. Dit nu
kan op niets anders dan nieuwe teleurstelling en
dieper inzinking uitloopen.

God wil gediend worden om Zijns zelfs wil —
en niet om bijvoegmerken.

Wie gelooft, dat het moderne réveil ledige emmers
biedt, die door het Christendom gevuld kunnen
worden, zal ervaren, dat het emmers zonder bodem,
op zijn minst emmers vol gaten zijn. En vul die
nu maar eens!

W.

J. P. T.

¹⁾ Paul Tillich in „Vivon voco“.

WIJSBEGEERTE.

Ondanks gevaren toch noodzakelijk.

I.

Wij zullen aan wijsbegeerte wat gaan doen. Het
is niet voor het eerst, dat de lezers van ons blad
in de school der wijsbegeerte worden binnenge-
leid. Maar het is voor het eerst, dat lezers en
nieuwe redacteur tesamen op dit terrein wat gras-
duinen.

Meen niet, geachte lezers, dat ik trachten zal een
copie te zijn van mijn uitnemenden voorganger.
De veelszins zoo uitnemende wijze, op welke hij
zich van zijn taak kweet, mag mij ten voorbeeld
zijn, wat aangaat de ijver en de toewijding, de
helderheid en de degelijkheid, waarmee moeilijke
vraagstukken werden besproken — elk vogeltje
zingt nu eenmaal zoo het gebekt is; en daarmede
staat dan ook vast, dat de nieuwe redacteur zijn
eigen zang houdt.

Maar aan d'anderen kant zal hij wel in zooverre
doen, zooals zijn voorganger: hij zal trachten be-
langstelling te wekken voor de meer filosofisch
getinte vragen, en datgene, wat in de school der
wijsbegeerte wordt besproken, heeft in zijn rubriek
in de eerste plaats de aandacht.

Gelijk zijn voorganger gaat hij uit van de ge-
dachte, die is van de geheele redactie van ons
blad, dat er onder onze menschen meer dan dik-
wijls geschiedt, moet worden kennis genomen van
de vragen, die er op filosofisch erf opkomen.

Gemakkelijk is dat te verstaan. De praktijk be-
wijst het ons tevens telkenmale.

Immers allerlei verschil van meening is na eenige
oogenblikken redeneeren teruggebracht tot een ver-
schil in filosofie. Onze overtuiging wordt immer
gedragen door een wijsbegeerte, die we minder of
meer welbewust de onze kunnen noemen.

Daarbij komt nog iets.

Onze eeuw is die van de zielkunde. Alles doet
aan psychologie. En alles wil men zielkundig be-
schouwd zien.

Nu is de psychologie — hoeveel de theologie
ook hier moge betekenen — toch een filosofisch
vak. En meer dan ooit is het noodig, dat chris-

tenen zich bezinnen over de vraagstukken van ziel-
kundigen aard. Zeker, ook hier zijn we er nog
lang niet. Een gereformeerde zielkunde, af en klaar,
is nog niet te geven. Maar dat hoeft ook niet. Wie
reformatie in zijn wapenschild heeft staan, weet
maar al te goed, dat we er niet dadelijk zijn.
Maar ook, dat we, om er te komen, moeten be-
ginnen met over de vragen te denken en te spreken.
En zooveel bezitten we als gereformeerden wel
reeds, dat het mogelijk is, op meer dan een punt
verhelderend op het bewustzijn van velen te werken,
die in een ziek-zoete zielkundige speculatie van den
een of anderen moderne gevangen zitten. Dus heb-
ben we ook hier onzen arbeid.

Voor we de noodzakelijkheid van de beoefening
der zielkunde aantoonen — voor we (gelijk we
hopen te doen) breeder op de betekenis van de
wijsbegeerte voor ons gereformeerde volk en ons
gereformeerde leven ingaan, hooren we bezwaren
te berde brengen.

En die bezwaren zijn er. Zeer zeker. En ik wil
U gaarne vóór zijn met „het maken van op- en
aanmerkingen“, zooals immers de term luidt.

Er zijn gevaren zelfs.

En het eerste gevaar is gelegen in de mateloos-
heid van het onverstand.

Trouwens mateloosheid is steeds een gevaar. Het
„teveel“ of het „te vroeg“ is immer funest, voor
het beste óók.

En dit nu komt in onzen tijd de waardeering
van de wijsbegeerte en de zielkunde niet ten goede,
dat er zooveelen zijn, die niet „tijd en wijze weten“.
Maar de Schrift zegt, dat het hart van den wijze
tijd en wijze weet. Wanneer men dus mateloos
en onverstandig optreedt bij de bestudeering van
de wijsgeerige vakken, dan komt dat alleen, omdat
men niet „wijs“ is bij de beoefening van deze
vakken. Was men „wijs“, tijd en wijze zouden
niet worden veronachtzaamd.

Maar het pleit alzoo niet tegen deze vakken op
zichzelf.

Toch mag er wel eens gewezen worden op de
gefahren, die men niet steeds heeft weten te over-
winnen, op de klippen, die men niet immer heeft
kunnen ontzeilen. Want inderdaad, ook bij de be-
oefening van de wijsgeerige vakken zijn er ongs-
lukken voorgekomen.

Het mateloze openbaart zich het meest bij jonge
menschen. Er zijn er in onzen tijd onder onze
gereformeerde jongens en meisjes, die pas de H.
B. S. hebben verlaten, die ternauwernood zijn in-
geschreven als student, of die goed en wel eind-
examen-gymnasium aflegden en nu „al“ rechten
studeeren, of eenig andere wetenschap sinds een
paar maanden pogen te beoefenen — die zich buit-
engewoon interesseeren voor de filosofie. Daar-
tegen nu is niet het minste bezwaar. We hebben
blij te zijn, wanneer jonge menschen in onzen
interesse-loozen tijd, zich tenminste voor iets inte-
resseeren, dat niet positief verkeerd is, of dat
wat hooger staat dan een sigaret of een voetbal.

Maar het gevaar ligt elders.

Het ligt in het feit, dat deze jonge menschen
met de geweldigste vragen in aanraking komen,
zonder dat zij tegen de stormen, die deze vragen
ook in hun gemoed zullen doen opkomen, vol-
doende gewapend zijn.

Zeer velen toch van onze jonge menschen, voor-
al van hen, die studeeren, weten zoo weinig van
de grondbeginselen van onze gereformeerde levens-
en wereldbeschouwing. Zij catechiseeren niet of
slecht. Zij zijn nog op een leeftijd, waarop men zoo
spoedig gaat idealiseeren. Waarop men zich een
held kiest uit de grooten van ons geslacht; waarop
men ook dikwerf lichtelijk tot een soort pessimisme
overbelt — al is dan een ongelukkige verliefdheid
ook maar oorzaak. Anderen zijn er, die werkelijk
aanleg hebben voor wijsgeerig denken. Zij denken
scherp en logisch; zij hebben een warm hart en
een rijken geest. En de speculatie van meer dan
een genie trekt hen buitengewoon aan.

Nu is het licht te verstaan, dat telkens weer,
wanneer men dergelijke jonge menschen met hun
geringe kennis van het gereformeerde beginsel los-
laat op de filosofische systemen van meer of minder
moderne denkers, er gevaar bestaat, dat zij onder
de bekoring komen van wat vreemd is aan het
geslacht der vaders. En zoo is er meer dan één
ongeluk gebeurd.

Het kan niet ontkend, dat er tientallen van gere-
formeerde jongelui zijn, die wel lezen van (en
nog meer over!) moderne filosofen, die wel Freud's
boeken (liefst in het Nederlandsch) kennen, maar
die nog nimmer iets van onze groote mannen, van
een Kuyper of een Bavinck bestudeerden.

En dan staat het zoo geleerd om met een ietwat
scheef gehouden hoofd te praten over gewichtige
problemen. Maar hun oude ongeletterde grootvader
wist misschien op zijn achttiende jaar meer van
de gereformeerde waarheid, dan zij in hun wijsheid
op hun drieëntwintigste.

Gelukkig, zoo zijn ze niet allen. Zoo zijn ze
zelfs lang niet allen. Maar toch, zoo zijn er.

En daardoor komt de wijsbegeerte in discredit.
En wanneer ze dan ook alleen zoo werd beoefend,
dan ware het beter, dat we maar eenvoudig onze
jonge menschen afhielden van alles wat naar filoso-

die zweemt, en hun slechts goede catechisatie gaven. Voor alles is het noodig, dat wij de kennis van onzen redelijken godsdienst niet veronachtzamen.

En we willen er niet nadruk op wijzen, dat echte reformatie alleen daar gevonden wordt, waar tenminste eerbied is voor het vele, dat we bezitten; en waar een ijverig streven is, de schatten, die we reeds hebben, te waardeeren en te leeren kennen. Daarbij is noodig eerbied voor het Woord onzes Gods. Een zich onderwerpen aan het reglement van Hem, Wiens Woord tenslotte alleen gezag heeft.

Hoe kunt ge toch reformeeren, hervormen, wanneer ge van een vorm zelfs niet weet. Hoe kunt ge verder bouwen aan het huis, welks ligging U niet bekend is, en welks indeeling ten eenenmale vreemd voor U is?

Liefde tot eigen beginsel moet juist de krachtige drijfveer zijn voor al ons reformeerend optreden.

En wanneer we werkelijk ons beginsel liefgekegen hebben, dan komt er ook enthousiasme bij ons in heel ons optreden voor Gods zaak.

We moeten ons er wel voor wachten, dat we bij ons pogen om het gereformeerde leven verder te brengen één ding niet uit het oog verliezen. Het is dit: alleen waar echte vroomheid is, zonder aanstellerij, maar ook zonder een tevreden zijn met een leegen vorm, — alleen daar bloeit het werkelijk gereformeerde leven.

En dat bij velen de beoefening van de wijsbegeerte ietwat in discredit is, behoeft ons niet te verwonderen.

Velen van ons volk, die in hun eenvoud het gereformeerde beginsel kennen en liefhebben, zien zich bitter teleurgesteld in zoovele jonge menschen, van wie ze de beste verwachtingen hadden. Na eenige jaren, waarin filosofische beschouwingen van anderen invloed oefenden, ziet men, hoe deze jonge menschen aan het prachtige en krachtige gereformeerde leven ontglieden. Er gaat van hen geen bezieling uit; en liefde tot wat anderen heilig is wordt er bij hen niet gevonden.

En zoo groeit het misverstand. Ook het wantrouwen. Met het gevolg, dat ons volk in breeden kring een rilling krijgt, wanneer men hoort, dat iemand „ook al aan filosofie doet“.

En dat niet steeds ten onrechte.

En toch blijft het waar: wij mogen nimmer vergeten, dat we een taak hebben, ook op wijsgeerig erf. Een taak, ondanks gevaren.

J. WATERINK.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Een onzer jonge lezers vraagt me raad in een geval, waarin er velen met hem verkeerden.

Hij werkt op een groot kantoor met een vrij talrijk personeel. Op een paar uitzonderingen na is heel dat personeel ongeloovig en lid van den Protestantenvond. Op zichzelf reeds een niet begaafte milieu voor wie niet vreemd is aan de vreeze Gods. Doch nu komt daarbij, dat de zucht tot vloeken, spotten met het heilige en honen van de finen onder deze menschen epidemisch werd. Onze briëlschrijver getuigde daartegen, verzocht vriendelijk, dat men, zoo men er voor zichzelf geen zonde in zag, dan ten minste om anderen niet in hun heiligste gevoels te krenken, het vloeken en profaneeren zou trachten na te laten. 't Mocht echter niet baten. Eer deed het het kwaad nog verergeren. Klagen bij de Directie geeft weinig kans op beter resultaat, omdat Directeuren zijn als het

personeel. De betrekking opgeven heeft velerlei bezwaren; financiële en ook andere.

Onze jonge vriend vraagt nu wat hem staat te doen.

Hij legt me daarmee een uiterst moeilijke kwestie voor. Het is hier als in zooveel gevallen: om een gedeceerd advies te geven, zou men van allerlei op de hoogte moeten zijn, dat uit de verte moeilijk voldoende te kennen is; zou men vooral ook den persoon van den klager van nabij moeten kennen: zijn wijze van optreden, zijn geestelijke draagkracht, enz.

Nu moet ik daarvoor een beroep doen op de zelfkennis van den vrager.

Ik raad hem in de eerste plaats, zich door de vruchtelooheid van zijn protesten en verzoeken te laten dringen tot de vraag, of hij door zijn wijze van optreden daartoe ook aanleiding gegeven kan hebben. In delicate gevallen als dit kan ons dat zoo licht overkomen. — Van heel veel betekenis is al dadelijk de manier waarop men als belijder in dergelijken kring zijn entree deed. Begon men — zeer verklaarbaar — onder den indruk der tegenstelling tusschen zichzelf en zijn nieuwe omgeving, niet zich aanstonds, door schuchter optreden of door een gereserveerde houding, scherp af te teekenen tegen dien kring; verried men vrees voor conflicten of zekeren weerzin tot collegiale aansluiting — dan was daarmee al aanstonds veel bedorven. Dan had men daardoor al dadelijk een stemming gemaakt, die weinig hoop liet, dat een eventueel getuigenis of verzoek een goede plaats zou vinden. Een frank en vrij optreden, een opgewekte, vriendelijke en collegiale gedraging is bij de intrede in een ons geestelijk niet sympathieken kring van 't grootste belang. En wie in dit opzicht in den beginne in gebreke bleef, moet zich haasten dezen misslag zoo spoedig en zoo afdoend mogelijk te herstellen. Jozef in het huis en in de gevangenis van Potifar blijft daarvoor het klassieke voorbeeld.

In de tweede plaats hebben we bij een teleurstellende uitkomst ons af te vragen, of de wijze, waarop we opkwamen tegen vloeken en spotten, wel de juiste was. De preekvorm heeft daarbij weinig kans van slagen. Elke indruk van hoogheid en zelfgenoegzaamheid schuift voor ons woord den grendel op de deur. Alle geprikkeldheid en scherpte in ons woord lokken nieuwe profaneeringen uit. En onberekenbare schade doet hier ook het vestigen van den indruk, dat het ons daarbij meer om onzen persoon gaat, dan om de heiligheid van den Naam en het Woord Gods. De wereld heeft hier fijne voelhorens.

In den regel vindt een woord in onbevangen eenvoud, op vriendelijken toon, uit drang van liefde tot Gods eer en — op het juiste oogenblik gesproken, een betere plaats dan men verwacht zou hebben.

Het groote geheim van alles is ook hier, dat we ons-zelfen niet voorop stellen, maar verloochenen, d.w.z. overgeven voor de eere onzes Gods. En dan: het bidden voor die ons vloeken!

Maar, ook dan blijft het mogelijk — want de wereld is vaak zeer onredelijk — dat we stuiten op onbeschaamden moedwil.

En, als dat de ervaring van m'n briëlschrijver was, zou ik hem raden, zich wel, maar alleen als uiterste remedie, tot de Directie te wenden. Het is altoos bedenkelijk, van te voren vast te stellen, dat dit toch niet baten zal. Behalve dat onze God alle harten in Zijn hand heeft, zijn er toch ook voor een Directie overwegingen, die haar hier, al was 't ook niet van harte, konden doen ingrijpen.

Raat ook dat niet — dan kan heengaan plicht

op de dichter niet verdacht was. Hij had de laatste hand gelegd aan zijn prachtig treurspel *Phèdre*, het stuk was ingesleuteld en zou gespeeld worden, maar enkele groote dames, die Racine van ganser harte haatten, hadden een dichter van den zooveelsten rang, een zekeren Pradon, belast, ook een *Phèdre* te maken; ze wisten de plaatsen te huren en te doen bezetten door hare handlangers, zoodat Racine's stuk volslagen fiasco leed, terwijl Pradon's maaksel gedurende eenigen tijd de volle gunst van het publiek genietten mocht. Nu bezat Racine, wat de Fransen noemen, een „sensibilité d'écroulé“, dat is de gevoeligheid van iemand, die gevild is. Over de teleurstelling, die de val van zijn *Phèdre* hem bracht, kon hij niet heen en hij heeft het publiek zijn onbetrouwbaarheid nooit vergeven. Maar gelukkig bracht de teleurstelling hem verder dan tot mokken en boudeeren: zij deed hem wederkeeren tot zichzelf. De herinneringen aan zijn vrome kindsheid werden weer wakker. Bij het besef der ijdelheid van menschengunst kwam zich roegen dat van de gewisheid van Gods beloften. Racine begaf zich naar Port-Royal, wierp zich aan de voeten van zijn grooten leermeester Arnauld, om hem vergoing te vragen voor al het leed, dat hij dezen en den overigen „solitaires“ had aangedaan. En, hun strengheid deelen waarmede zij het toneel bejegenden, verliet hij het terrein, waarop zoovele onverwelkelijke lauweren zijn deel waren gewor-

worden. Maar dan altoos onder uitdrukkelijke verklaring van wat er toe dwong. Zulk een motiveering voor de aanvraag om ontslag is dan een protest en aanklacht, die voor de toekomst nuttig kunnen werken.

Toch besluite men niet te haastig tot dezen stap. Wie er toe komt, moet hem kunnen doen met een goede conscientie, d.w.z. hij moet voor God verzekerd zijn, dat hij ernstig en trouw zijn roeping trachtte te vervullen in den kring, dien hij verlaat. Hij vergeete niet, dat hij er kwam door Gods pestel. En dat hij er gebracht werd opdat hij er anderen ten zegen zou zijn. Wij, christenen, zijn van de lieden der wereld niet af met hun den rug toe te keeren.

En wat de vraag betreft, wanneer de tijd gekomen is om heen te gaan, spreekt dan ook nog iets anders mee. Ik bedoel dit, of we innerlijk al of niet bestand bleken tegen de invloeden, die in een goddelooze omgeving op ons uitgaan. Onder vinden we daarvan geen schade in ons eigen geestelijk leven — worden we er integendeel door gedrongen tot méér gebed, tot dichter leven bij onzen God en tot grooter waakzaamheid — dan is er niets, dat ons haast moet doen maken.

Doch heel anders komt het te staan, als we door langer te blijven geestelijke schade zouden belopen. Dan hebben we ten slotte onze ziel uit te dragen als een buit.

Deze gedachten geven we onzen vrager en allen, die in gelijke moeilijkheden verkeerden, in overweging.

De Heere sterke ze in hun vaak zoo moeilijken strijd, en doe ze overwinnen.

V.

F.

MUZIKALE KRONIEK.

X.

Wagenaar's humor te Utrecht.

U gelieve onder „humor“ niet te verstaan wat b.v. in een of ander „humoristisch“ weekblad ten beste wordt gegeven en slechts kan voldoen aan wie voldoende geesteshouding missen om te ginnappen over de flauwste aardigheid. De echte humor is voorwaar niet gemakkelijk te beoefenen en bovendien mist menigeen wat noodig is om hem te genieten. Voor alle dingen vraagt humor geest, en dat artikel is niet in groote hoeveelheden voorhanden. Ge moet oog hebben voor de contrastwerkingen, die den lach veroorzaken. Ge moet oog hebben voor en kennis van de gedachtenwereld, waarin de humor speelt. Inzonderheid wanneer deze een parodistisch karakter draagt, moet ge hetgeen geparodiëerd wordt volledig kennen om te kunnen waardeeren wat ervan gemaakt is door den humor, die de dingen op hun kop zet. Gelijk wel het best daaruit blijkt, dat sommigen, toch anders goedlachsch genoeg, meermalen een parodie niet begrijpen, omdat ze van het geparodiëerde niet voldoende op de hoogte zijn.

Ook op muzikaal gebied heeft de humor zijn rechten. Aan het hof der koningen is de nar noodig om het evenwicht te bewaren en het zout van zijn fijne geestigheid kan niet gemist worden.

In Beethoven's 8ste bewonderd ge den meester ook om de fijne wijze, waarop hij zich weet te wreken op zijn metronoom met diens tergend getik. Is een metronoom dan niet een nuttig instrument? Zeker, maar men moet zich ook ervan vrij weten te maken, en die overwinning van hetgeen zijn goede diensten doet in een lagere wereld bereikte

den. In de volle kracht van zijn leven dus — hij was achtendertig jaar oud — en in de volle ontplooiing zijner onvergelyklijke gaven, doet hij afstand van het toneel en neemt zich plichtig voor geen vers en geen letter meer in dienst van de profane kunst te schrijven. In den overmoed van zijn jongen ijver wilde hij Karthuiser worden, maar zijn biechtvader, die een weinig wantrouwend stond tegenover een zoo radicalen ommekeer, gaf hem eenvoudig te verstaan, dat hij beter deed met te trouwen. 'n Half jaar daarna trad Racine in 'thuwelijk met een meisje dat ontbloot was van letterkundig besef en dat alle taalkundige ontwikkeling diërf, maar nochtans zeer rijk was aan aardse goederen. Racine is een voorbeeldig huisvader geworden, die zijn zeven kinderen met groote nauwgezetheid vroom en eerbaar heeft opgevoed.

Kort na zijn bekeering had Lodewijk XIV Racine aangewezen om, in vereeniging met Boileau, de geschiedenis van zijn koningschap te boek te stellen. Hij bleef dus in de onmiddellijke nabijheid des konings. Op diens veldtochten heeft hij hem vergezeld en in vredetijd was Versailles zijn verblijfplaats. Aan het hof heerschte echter niet meer de lichte, loszinnige toon van vroeger. De koning was gekomen onder den invloed van de streng roomsche Mme de Maintenon en, natuurlijk, had de geheele hofhouding de zwenking medegemaakt.

¹ Een tijdgenoot zegt heel fijn van haar: „Mlle de Romanet schrijft het Fransch eenigzins onregelmatig“ en een ander verhaalt, dat zij geen mannelijk rijm ooit van een vrouwelijk heeft leeren onderscheiden.

de meeste vervult. G. humoristisch noemen: een koste maux te

Wij Ne een zeldz ontwikkel thuis op goed ken een buite gave om merken muziek. dat dit Wagenaar kan, bepr alleen, de houden e iemand „succes te geure, da plan bre hier alles om dit te grens te terug. Ge vervalt in door het na afloop, het toch

Misschi genaar's menwerki die zijn n ten gehoo breuk“ u voortreffel zameld. O grijpen et eenige sol muziek, W gel, van niet alleen „Schipbre geerde, de „Jupiter“ op tijd in humor ve Voor b Schoolme tegenvoor overleed i uit, die a ter dragen en niet t waarbij s bundel a Toch zit het werk v noodig om het tekstl Hoor dan maakte, e voor zoo zijn recht bezitten. I cantaten e en oogen u niet me men Wag „Jupiter leend aan

dat Racin ling, wien des konin danks de den dag l sympathie de overge de zijn v tweegebr hij in brie jk, dat d heeft ver b zacht en k buiten zie drukkelijs graven.

Toen, z Janseniste is zijn asc naar een Pascal e koor van dige marin vermelden felijk over

Twaalf liever het op zekeren tenon, de verzoeken

² Noordel

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Rondom de Bijbelsche treurspelen van Racine.

I.

Ofschoon het in de zeventiende eeuw de gewoonte allerminst was om, zooals wij, dat zien in den modernen tijd, zijn IK te etaleeren en zich met zijn hartsgeheimen als met een sjerp te omhangen, is de invloed der levensomstandigheden bij sommige zeventiende-eeuwsche schrijvers op hun werk onwidersprekelijk. Wij zouden althans de beide bijbelsche tragediën van Racine niet in haar vollen omgang begrijpen, zonder kennis te nemen van de omstandigheden, waaronder zij geboren zijn.

Het jaar 1677 had een totalen ommekeer in het leven van Racine gebracht. Nadat hij in de bekende Jansenistenstichting Port-Royal een zeer strenge en vrome opvoeding had genoten, was hij, ontslagen van het nauwlettende toezicht zijner geleerde meesters, in Parijs het breede pad opgegaan. Zijn buitengewone gaven hadden hem toegang gegeven tot de onmiddellijke nabijheid van den zonnekonink, die de gelukkige gave bezat talenten te ontdekken en deze blijvend aan zijn hof te verbinden. De jonge Racine had er een aantal vrolijke vrienden gevonden, die hem spoedig hadden meegesleept in de werveling van wereldsche wel lusten en genietingen. De roem, dien hij verwierf door zijn wonderschoone tooneelstukken, had de bedwelming van zijn hart en zinnen voltooid.

Maar zie, in het jaar 1677 gebeurde iets, waar-

¹ „Solitaires“, eenzamen, noemden zij zich, om zich te onderscheiden van gewone kloosterlingen.